

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő. Fűvészkert utca 1080.</p>
--	---	--

Előfizetési felhívás az 1883-dik év 2-dik félesztendejére.

Tisztelettel kérjük lapunk előfizetőit, hogy a második félév július hóval kezdetét vévén: az előfizetési díjjakat beküldeni sziveskedjenek. — Lapunk anyagi és szellemi támogatását olvasóink pártoló figyelmébe ajánljuk.

Debreczen, 1883. junius 25.

A „Debreczeni Protestáns Lap“
szerkesztősége.

Az egyházi év szerinti predikálás.

(Vége.)

A pünköst ünnepével bevégeződik az egyházi év ünnepe fele s több egyház a következő vasárnapot s e n t h á r o m s á g v a s á r n a p j á n a k nevezi, a mikor átmenetként az ünnepnélküli félre, a már kinyilatkoztatott Atya, Fiu és Szentlélek Istennek munkáira vetünk egy pillantást s újjászületetten érezve magunkat, predikáljuk Istennek idvezítő kegyelmét.

Önként előáll a kérdés, hogy mit predikáljunk már, ha a váltság történetét évenként különböző szempontból végig predikáltuk, mi marad fen pünkösttől adventig. A kérdés természetes, a felelet könnyű. A keresztyénség nem csak hit, hanem élet is egyszersmind. — Ha eddig Krisztushoz emelkedtünk föl hitünknek szárnyain, most a keresztyén élet széles mezejére szállunk ki dolgozni, hol ugyan újra csak a hit tartja fen a munkásnak lelkét. Ott van predikáció tárgyául mindenekelőtt Péter és Pál apostolok élete; a keresztyénség terjedése Judeából el egészen Rómáig; az Apostolok Cselekedeiről szóló könyvnek személyei: Ananiás, Safira, Festus, Agrippa és mások. Óriási kincsébánya, kimeríthetetlen egy munkás életen keresztül! Átadva még egyszer Van Oosterzee-nek a szót: „há az évnek ünnepe fele az Atyának kegyelmére, a Fiuának szeretetére s a Szentléleknek közösségére mutat, a melyek által az üdv munka miérettünk létrejött, az évnek ünnepnélküli fele ugyanazon üdv munkát úgy tünteti fel előttünk, a mint annak bennünk is létre kell jönnie. Ha az egyházi év

végéhez közeleg, valamint a természet is egyidejűleg téli álma felé siet, az evangéliomokban és levelekben olyan hangok csendülnek meg, a melyek főként a halálra és az örökkévalóságra, a világ végére és a világitéletre vonatkoznak, mig az első adventi vasárnapon új időszak kezdődik s a kegyelem napjának dicsősége a maga egész fényében ragyog elénk. Így az egyházi év magas jelképezéssel az egész üdvintézkedést szemünk elé tárja s különböző vasárnapjai egy ragyogó gyöngysor egyes szeméhez hasonlítanak. Az egyházi év a kultuszban Isten országának fejlődési menetét tünteti föl lényeges mozzanataiban.“

Ezzel eljutottam tulajdonképen tárgyam végére s bezárhatnám előadásomat. De van még egy válaszfal közöttem és mélyen tisztelt hallgatóim között, melyet lerombolatlanul nem hagyhatok, vagy, ha jobban tetszik van még egy váram, mely fedezetemül szolgál, ha az eddigiekkel nem vallanék becsületet. A válaszfal közöttünk azon kérdés lehet, hogy nem gondoltam-e én az alkalmi predikációk tartásának szükséges voltára? — s erre adandó feleletem legyen utolsó védbástyám a méltányos kritika ellen. Készítsünk bár predikáció-sorozatot az egyházi évnek akár ünnepe, akár ünnepnélküli felében, egymással összefüggő nagy témák felett, meglehet e ciklust bárhol és bármikor is szakítani; a szabadság fia nem lehet szolgálja a léleknélküli rendnek; azon szabad textussorozat, melyet magunk alkottunk össze magunknak, nem lehet nyögőző bilincs a léleknek röptén; jól tudom én, hogy milyen kincs az idejében jött szó s nem vonnám én el az actualis tápot a szomjazó embertől.

A tárgy, melyet fejtegettem, szivemen fekszik, lelkemet megragadta s csak most, mikor röviden fejtegetni akartam, most láttam be, hogy vázlatban fejtegettem, mi részletes tárgyalást érdemel. Talán, ha Isten kegyelme elhozza énnékem a kilencedik évet, talán e kérdés is megnyeri a maga teljes illetőségét egy nagyobb munka organismusában. De nem fekszik-e az ajánlott ügy mindnyájunknak szivén, a kik mi itt jelen vagyunk? Mit akarok én egyebet, mint azt, hogy minél többet predikáljunk Jézus Krisztusról, kinek istenségét Atya és Szentlélek hirdetik. Zugjon bár ellenünk a világ, ez a mi teendők s a világ elégedetlen is lesz velünk, — de hátha azt hiszed, hogy a kereszt evangéliomát a világnak tetszésére hirdetheted mindig, nem tudod mit teszesz, nem tudod, mit hiszesz. Olyan egyházi beszédet óhajtok én minél többet hallani s elvem ezt tanítani tanári székekről, mely Krisztussal foglalkozik mindig, akár

magát az Urat, akár a bűnös ember lelki szükségeit tegye fejtegetés tárgyává; azt szeretném én, hogy akár ha a Krisztus életét vesszük fel történeti textusok alapján predikációink tárgyául, akár ha bár milyen textusról a hittan és erkölcstan köréből választunk ki akármilyen tárgyat, ne legyen elég az, hogy predikációink teljesen biliai, egészen keresztyén s minden izében protestáns és reformatus, hanem rendszer is legyen azokban, ne csak egy követ tegyenek le azok hitünk épületének fundamentumában, hanem köre-követ rakva építsék föl Isten országának hitét teljesen szívünkben, hogy éljen bennünk a Krisztus és mi is éljünk ő benne.

Az ügy nekem kedves ügyem s futólag emlékeztem is már róla a „Dereczeni Protestáns Lap,” hasábjain. Szavam nem volt egészen néma hang, azt látom legalább nevezett lap legközelebb megjelent (14-ik) számában, hol Kiss Bertalan segédlelkész barátom azt mondja rólam, hogy én penditettem meg az egyházi év szerinti predikálás eszméjét körünkben. Ő azonban ez eszmét egészben véve nálunk sem szerencsésen kivihetőnek, sem szükségesnek nem tartja s csak a bőjti időszakra gondolja igen-igen üdvösnek a Jézus személyével és életével való különösebb foglalkozást. Nem akarok itt vitába bocsátkozni, de hadd mondjam ki mégis, hogy a szenvedő Krisztus iránti imádatom mellett nagy ő nekem s példányképem egész életével; s életképének teljes kidomborítása lesz az én hitszónoki legszebb munkám s ez termi majd nekem és gyülekezetemnek a legdrágább gyümölcsöket. Egyébirant csaknem meg vagyok győződve, hogy az általam adott megszorítások mellett említett fiatal barátom is barátjává szegődik az ügynek, melynek hadd legyek én közöttünk ez időben erőtelen hirdetője, de föltétlenül igaz hive.

Unalmas vagyok már s ezt én nem szeretem, bezárom tehát már felolvasásomat. A földi ember legszebb hivatása, ha ő Isten igéjének szolgája lehet; de a világ, a kor, a közvélemény, a korszellem ellene van munkánknak. Én azt hiszem, a keresztyénség ellen harczra kelő közszellemet nem a nép, nem a keresztyén köznép teremti, én szívesen elhiszem, sőt tanítom is, hogy az egyháziatlanság ellen legkitünőbb fegyver a cura pastoralis; de hadd mondjam ki, hogy munkánk épen nem vész kárba, ha nem mindenkit nyerünk is meg, hiszen nem lehet mindenki kiválasztott; hadd mondjam ki, hogy végre is a kathedrai istenige hangja vonul át a teljes lelkeszeten s hadd mondjam ki, hogy az evangélium is ugy hathat egyedül, ha nemcsak a kathedra magaslatáról, hanem a házak tetőiről, a családi szentélyben s a meghitt négyszem közt magányában is hirdetjük mi azt. Hadd mondjam ki végül, tekintettel főtárgyamra, hogy nagyon igaz a latin mondás: „ordo est anima rerum!”

Adják meg nekem nagytt. lelkész urak az által a honort, hogy higyjék meg, szentnek tartott dologról jó lelkiismerettel igyekeztem beszélni. Magamat szíves jóindulatukba ajánlom.

Csiky Lajos.

Lasco keresztelési agendája.

(Vége.)

A mi Urunk Jézus Krisztus nem azért jött e világra, hogy mennyei atyjának kegyelmét korlátozza, sőt inkább azért, hogy azon kegyelmi szövetséget, mely előbb Izrael

népével kötöttet, az egész világon kiterjessze, és a körülmetélkedés helyett szerette számunkra és gyermekeink számára, ama szövetség jegye és pecsété gyanánt a keresztséget, a minthogy Péter apostol eme szövetség megerősítését világosan tanítja az apostolok cselekedeteiről írott szent könyv második részében, midőn így szól: „térjete meg és kereszteljedetek meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevében, a bűnöknek bocsánatjára és veszítetek a szent léleknek ajándékát; mert nektek lett az ígélet és a ti fiaitoknak és mindeneknek, kik messze vannak: valakiket tudniillik a mi Istenünk elhivand. Ezenkívül Krisztus urunk is meghagyja, hogy a kisdedeket hozzá kell vinni, kiknek szóval és tettel a mennyeknek országát ígéri, mint Márk evangyélistánál a 10. részben megírva van: Akkor hozának neki kis gyermekeket, hogy illetné azokat, a tanítványok pedig feddik vala azokat, kik a gyermekeket hozták. Melyet mikor látott Jézus, megharaguvék és monda nekik: engedjétek, hogy jöjjenek hozzám a kis gyermekek és meg ne tiltsátok őket, mert ilyeneké a mennyeknek országa. Bizony mondom nektek, valaki ugy nem veszi a mennyeknek országát, mint a kis gyermek, semmiképen nem megyen oda. És mikor azokat ölébe vette volna, kezeit rájuk vetvén, megáldá őket.“ Eszavakból világos, hogy a mi gyermekeink is Istennek szövetségében vannak és a keresztségben, mint ama szövetség jegyében részesülniök kell, habár a keresztség titkait koruknál fogva még nem értik is, ép ugy mint ama kisdedek magától a Jézus Krisztustól szóval és tettel megáldattak, és mint az ő egyházban a nyolczadik napon körülmetéltettek, jóllehet az Ur áldását és a körülmetélkedés titkait még nem értették.

Ennekokáért imádkozzunk Istenünkhöz eképen:

Örök, mindenható Isten! ki a te szigorú itéleted szerint a hitetlen és meg nem tért világot özönvízzel büntetted meg és a hívő Nőét nagy irgalmasságból megtartottad; a megátalkott Faraót népével együtt a veres tengerbe elmerítetted, népedet Izráelt pedig száraz lábbal átvezetted, miáltal ezen keresztség ábrázoltatott. Kérünk téged a te végetlen irgalmasságod által, tekintsd meg a te gyermekedet (gyermekeidet,) kegyelmesen és szentlelked által avasd be a Jézus Krisztusba, hogy ezen gyermek a Krisztussal eltemetessék, vele együtt új életre is támadjon, hogy az ő keresztségét napról napra vidáman hordozza, igaz hittel, szilárd reménységgel és hő szeretettel hozzá ragaszkodjék; hogy ez életet, mely nem más, mint halál, éretted kész örömet elhagyja és az utolsó napon, fiadnak a Krisztusnak ítélő széke előtt rettegés nélkül megjelenhessen, a mi urunk Jézus Krisztus által, ki él és uralkodik a szent lélekkel, örökkön örökké. Amen.

Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy stb.

Tegyetek vallást velem együtt a mi ő, általános, kétségbevonhatlanul keresztyén hitünk tételeiről (cikkelyeiről) melyekre e gyermek megkereszteltetik, eképen: Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében! (elmondandó az apostoli hitvallás egészen.)

Kérdés: Óhajjátok-e igaz hittel Istennek a Jézus Krisztusban tett ígéletét, mely nekünk és gyermekeinknek adatott, hogy tudniillik ő nem csak nekünk Atyánk, hanem maradékunknak is ezeriziglen, atyja akar lenni. Óhajjátok-e, hogy e gyermek ebben megkereszteltessék, és vegye az Isten kegyelmének elpecsételését?

Felelet: igenis.

Erre a gyermek a keresztvíz alá tartatik, az illető, ki a keresztlévíz alá tartja, megmondja a gyermek leendő nevét, mire a lelképásztor a keresztlést végrehajtja e szavakkal:

N. keresztelek én tégedet az Atyának, a Fiúnak és a szent Léleknek nevébe. Amen.

Adjunk hálát immár a mi Urunknak Istenünknek, imádkozván eképen:

Mindenható Isten, irgalmas Atyánk! hála és dicsőség legyen neked, hogy a te szerelmes fiadnak az Ur Jézus Krisztusnak vére által bűneinket megbocsátottad és minket a szentlélek által a te egyszülött fiadnak tagjaivá és ennek folytán gyermekeiddé fogadtál s mind ezt a szent keresztség által megpecsétetted és megerősítetted. Esedezünk előtted szent fiad által, hogy ezen gyermeket (gyermekeket) szent lelkeddel mindenha igazgassad, hogy ez, Isten félelmében keresztyénileg neveltessék föl s az Ur Jézus Krisztusban növekedést és gyarapodást nyerjen; hogy atyai jóságodat és irgalmadat, melyet iránta és mindnyájunk iránt bebizonyítottál megvallja, és a mi egyetlen tanítónk, királyunk és főpásztorunk a Jézus Krisztus alatt teljes igazságban éljen s a bűn, sátán és ennek egész birodalma ellen haczolhasson és győzedelmeskedhessék, tégedet egy igaz Istent és fiadat a Jézus Krisztust, a szent léleknek egységében örökké dicsérjen és magasztaljon. Amen.

Szeretteim az Ur Jézus Krisztusban! Miután e gyermeknek pártját fogtátok, gondoljátok meg, hogy Istenünk valósággal Isten és azt kívánja, hogy neki igazságban szolgáljunk; ennél fogva ti rokonok és barátok, különösen ti atyák és keresztszülők, teljes szorgalommal azon legyetek, hogy e gyermek Isten igaz ismeretében és félelmében, Isten által mennyből kijelentett s az ó és új szövetségben foglalt keresztyéni hitvallás és tudomány czikkelyei szerint neveltessék fel a Jézus Krisztusnak. S ha értelme fejlődik, figyelmeztessétek, hogy ő a szent keresztségnek, ezen menynevi szövetségjegynek és pecsétnek vétele által, Istennek és angyalainak s a keresztyén gyülekezetnek színe előtt lemondott e világról, annak cselekedetei s kívánságairól s magát az Urnak átadta és arra is kötelezte, hogy egész életében az ő szent evangélioma iránti engedelmisségben és szentségben fog Istennek szolgálni. Erre segítsen meg mind titeket, mind őt a mi Urunk Jézus Krisztusnak örökké való Atyja! Amen.

Ez a felmutatni kívánt formula egész terjedelmében. Kívánatos volna, hogy hasonló minta formulák, és pedig urvacsorai, esketési stb. alkalmiak is, a jó régi, eredeti református kutfők nyomán, drága jó magyar nyelvünkön napvilágot lássanak s mint a református egyházegyetem véren védett s ereklyeként ránk szállott kincsei becsben tartassanak.

Ha a nagytiszteletű szerkesztőség szives jóindulatából, becses lapjának hasábjain helyet ad e nemű mutatványok számára, az esetben időnkint egy-egy formulát bemutatandók.*)

Páncsova.

Erdős József.

Válasz t. Kálmán Farkas urnak.

Azon valóban váratlan és meglepő, talán ki sem értelmelt elismerésért, melylyel csekély egyházirodalmi munkás-

*) Szivesen közöljük.

ságomat a nyilvánosság terén kiemelni méltóztatott, fogadja tiszteletes ur szerény köszönetemet; s engedje meg nekem, hogy mielőtt becses felhívásának eleget tehetnék, intézhessek jóindulatához két kérést.

Sziveskedjék véleményt adni a felől, hogy a XVI. zsoltárt, melynek Szenczi Mólnár Albertnél hat-hat sorból álló versei 10, 11, 10, 11, 11, 11 szótaguak, milyen méretben kellene a zenészeti kívánalmaknak is egészen megfelelően átdolgozni, s megnevezni azon irodalmi vagy népköltészeti elmeterméket, melyben a javasolt méret feltalálható s az egészben alkalmazva van; ez az egyik kérésem. A másik pedig ez: az alább irt éneket is sziveskedjék megbirálni.

Szives tisztelettel! K. L.

A z U r i m á j a é n e k b e n. 137. dicséret dallamára.*)

Bölcs teremtőnk, óh jó Isten,
Kit lélekben s igaz hitben
Áldanak a kegyes lelkek,
Kik te nálad üdvöt nyertek, —
Ez a világ te általad
Létesült, áll és fenmarad!

Te örök és végtelen vagy,
Dicsőséged felséges, nagy;
S mi bár porok, hamvak vagyunk,
Óltárodhoz borulhatunk;
Óh hallgass meg, ha szívünk, szánk
Könyörögve kér: Miatyánk!

Te jól tudod szükséginket
S elébb is megáldasz minket,
Mint hozzánk a földi atyák
Jóvoltokat kitárthatják, —
Mert te, ki vagy a mennyekben,
Atyánk lettél már kezdetben.

Emlékeztél hatalmadról
S gondolatunk ha rólad szól:
Neved mint a legdicsőbb ég
Fényesebben tündököljék;
S földi létünk a mi jót ad,
Tőled várjunk minden jókat.

Szent legyen a te neved, — szent
A földön s az egekbe' fent! —
Adjad, hogy azt megismervén,
Életünknek minden perczen
Szentségedet hiven vallva,
Zengő ének magasztalja.

Gondolatunk és beszédünk
S minden tettünk, míg csak élünk,
Soha a te neved ellen
Szidalomra ki ne keljen;
Sőt engedd, hogy mindezekkel
Dicsérhessünk tisztelettel.

Jöjjön el a te országod! —
Adj szívünkbe józanságot,

*) A két első versszak kivételével a heidelbergi káté alapján önállóan készült munka.

magát az Urat, akár a bűnös ember lelki szükségeit tegye fejtegetés tárgyává; azt szeretném én, hogy akár ha a Krisztus életét vesszük fel történeti textusok alapján predikációink tárgyául, akár ha bár milyen textusról a hittan és erkölcsstan köréből választunk ki akármilyen tárgyat, ne legyen elég az, hogy predikációink teljesen biliai, egészen keresztyén s minden izében protestáns és reformatus, hanem rendszer is legyen azokban, ne csak egy követ tegyenek le azok hitünk épületének fundamentumában, hanem köre-követ rakva építsék föl Isten országának hitét teljesen szívünkben, hogy éljen bennünk a Krisztus és mi is éljünk ő benne.

Az ügy nekem kedves ügyem s futólag emlékeztem is már róla a „Dereczeni Protestáns Lap,” hasábjain. Szavam nem volt egészen néma hang, azt látom legalább nevezett lap legközelebb megjelent (14-ik) számában, hol Kiss Bertalan segédlelkész barátom azt mondja rólam, hogy én penditettem meg az egyházi év szerinti predikálás eszméjét körünkben. Ő azonban ez eszmét egészben véve nálunk sem szerencsésen kivihetőnek, sem szükségesnek nem tartja s csak a böjti időszakra gondolja igen-igen üdvösnek a Jézus személyével és életével való különösebb foglalkozást. Nem akarok itt vitába bocsátkozni, de hadd mondjam ki mégis, hogy a szenvedő Krisztus iránti imádatom mellett nagy ő nekem s példányképem egész életével; s életképének teljes kidomborítása lesz az én hitszónoki legszebb munkám s ez termi majd nekem és gyülekezetemnek a legdrágább gyümölcsöket. Egyébirant csaknem meg vagyok győződve, hogy az általam adott megszorítások mellett említett fiatal barátom is barátjává szegődik az ügynek, melynek hadd legyek én közöttünk ez időben erőtelen hirdetője, de föltétlenül igaz hive.

Unalmas vagyok már s ezt én nem szeretem, bezárom tehát már felolvasásomat. A földi ember legszebb hivatása, ha ő Isten igéjének szolgája lehet; de a világ, a kor, a közvélemény, a korszellem ellene van munkánkknak. Én azt hiszem, a keresztyénség ellen harczra kelő közszellemet nem a nép, nem a keresztyén köznép teremti, én szívesen elhiszem, sőt tanítom is, hogy az egyháziatlanság ellen legkitünőbb fegyver a cura pastoralis; de hadd mondjam ki, hogy munkánk épen nem vész kárba, ha nem mindenkit nyerünk is meg, hiszen nem lehet mindenki kiválasztott; hadd mondjam ki, hogy végre is a kathedrai istenige hangja vonul át a teljes lelkészeten s hadd mondjam ki, hogy az evangélium is úgy hathat egyedül, ha nemcsak a kathedra magaslatáról, hanem a házak tetőiről, a családi szentélyben s a meghitt négyszem közt magányában is hirdetjük mi azt. Hadd mondjam ki végül, tekintettel főtárgyamra, hogy nagyon igaz a latin mondás: „ordo est anima rerum!”

Adják meg nekem nagytt. lelkész urak az által a honort, hogy higgyék meg, szentnek tartott dologról jó lelkiismerettel igyekeztem beszélni. Magamat szíves jóindulatukba ajánlom.

Csiky Lajos.

Lasco keresztelési agendája.

(Vége.)

A mi Urunk Jézus Krisztus nem azért jött e világra, hogy mennyei atyjának kegyelmét korlátozza, sőt inkább azért, hogy azon kegyelmi szövetséget, mely előbb Izrael

népével kötöttet, az egész világon kiterjeszsze, és a körülmetélkedés helyett szerzette számunkra és gyermekeink számára, ama szövetség jegye és pecsége gyanánt a keresztséget, a minthogy Péter apostol eme szövetség megerősítését világosan tanítja az apostolok cselekedeteiről írott szent könyv második részében, midőn így szól: „térjete meg és keresztelkedjete meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevében, a bűnöknek bocsánatjára és veszitek a szent léleknek ajándékát; mert nektek lett az ígélet és a ti fiáitoknak és mindeneknek, kik messze vannak: valakiket tudniillik a mi Istenünk elhivand. Ezenkívül Krisztus urunk is meghagyja, hogy a kisdedeket hozzá kell vinni, kiknek szóval és tettel a mennyeknek országát igéri, mint Márk evangyelistánál a 10. részben megírva van: Akkor hozának neki kis gyermekeket, hogy illetné azokat, a tanítványok pedig feddik vala azokat, kik a gyermekeket hozták. Melyet mikor látott Jézus, megharaguvék és monda nekik: engedjete, hogy jöjjenek hozzám a kis gyermekek és meg ne tiltsátok őket, mert ilyeneké a mennyeknek országa. Bizony mondom nektek, valaki úgy nem veszi a mennyeknek országát, mint a kis gyermek, semmiképen nem megyen oda. És mikor azokat ölébe vette volna, kezeit rájuk vetvén, megáldá őket.“ Eszavakból világos, hogy a mi gyermekeink is Istennek szövetségében vannak és a keresztségben, mint ama szövetség jegyében részesülők kell, habár a keresztség titkait koruknál fogva még nem értik is, ép úgy mint ama kisdedek magától a Jézus Krisztustól szóval és tettel megáldattak, és mint az ő egyházban a nyolczadik napon körülmetéltettek, jöllehet az Ur áldását és a körülmetélkedés titkait még nem értették.

Ennekokáért imádkozzunk Istenünkhöz eképen:

Örök, mindenható Isten! ki a te szigorú ítéléted szerint a hitetlen és megnem tért világot özönvízzel büntetted meg és a hívő Nőét nagy irgalmasságból megtartottad; a megátalkott Faraót népével együtt a veres tengerbe elmerítetted, népedet Izraelt pedig száraz lábbal átvezetted, miáltal ezen keresztség ábrázoltatott. Kérünk téged a te végtelen irgalmasságod által, tekintsd meg a te gyermekedet (gyermekeidet,) kegyelmesen és szentlelked által avasd be a Jézus Krisztusba, hogy ezen gyermek a Krisztussal eltemetessék, vele együtt új életre is támadjon, hogy az ő keresztségét napról napra vidáman hordozza, igaz hittel, szilárd reménységgel és hő szeretettel hozzá ragaszkodjék; hogy ez életet, mely nem más, mint halál, éretted kész örömet elhagyja és az utolsó napon, fiadnak a Krisztusnak ítélő széke előtt rettegés nélkül megjelenhessen, a mi urunk Jézus Krisztus által, ki él és uralkodik a szent lélekkel, örökkön örökké. Amen.

Mi Atyánk, ki a mennyekben vagy stb.

Tegyetekek vallást velem együtt a mi ő, általános, kétségbevonhatlanul keresztyén hitünk tételeiről (czikkelyeiről) melyekre e gyermek megkereszteltetik, eképen: Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek teremtőjében! (elmondandó az apostoli hitvallás egészen.)

Kérdés: Óhajtjátok-e igaz hittel Istennek a Jézus Krisztusban tett ígéletét, mely nekünk és gyermekeinknek adatott, hogy tudniillik ő nem csak nekünk Atyánk, hanem maradékunknak is ezeriziglen, atyja akar lenni. Óhajtjátok-e, hogy e gyermek ebben megkereszteltessék, és vegye az Isten kegyelmének elpecsételését?

Felelet: igenis.

Erre a gyermek a keresztviz alá tartatik, az illető, ki a keresztelőviz alá tartja, megmondja a gyermek leendő nevét, mire a lelkipásztor a keresztelést végrehajtja e szavakkal: N. keresztellek én tégedet az Atyának, a Fiúnak és a szent Léleknek nevébe. Amen.

Adjunk hálát immár a mi Urunknak Istenünknek, imádkozván eképen:

Mindenható Isten, irgalmas Atyánk! hála és dicsőség legyen neked, hogy a te szerelmes fiadnak az Ur Jézus Krisztusnak vére által bűneinket megbocsátottad és minket a szentlélek által a te egyszülött fiadnak tagjaivá és ennek folytán gyermekeiddé fogadtál s mind ezt a szent keresztesség által megpecsételed és megerősited. Esedezünk előttd szent fiad által, hogy ezen gyermeket (gyermekeket) szent lelkeddel mindenha igazgassad, hogy ez, Isten félelmében keresztyénileg neveltessék föl s az Ur Jézus Krisztusban növekedést és gyarapodást nyerjen; hogy atyai jószágodat és irgalmadat, melyet iránta és mindnyájunk iránt bebizonyítottál megvallja, és a mi egyetlen tanítónk, királyunk és főpásztorunk a Jézus Krisztus alatt teljes igazságban éljen s a bűn, sátán és ennek egész birodalma ellen haczolhasson és győzedelmeskedhessék, tégedet egy igaz Istent és fiadat a Jézus Krisztust, a szent léleknek egységében örökké dicsérjen és magasztaljon. Amen.

Szeretteim az Ur Jézus Krisztusban! Miután e gyermeknek pártját fogtátok, gondoljátok meg, hogy Istenünk valósággal Isten és azt kívánja, hogy neki igazságban szolgáljunk; ennél fogva ti rokonok és barátok, különösen ti atyák és keresztiszülék, teljes szorgalommal azon legyetek, hogy e gyermek Isten igaz ismeretében és félelmében, Isten által mennyből kijelentett s az ő és új szövetségben foglalt keresztyéni hitvallás és tudomány czikkelyei szerint neveltessék fel a Jézus Krisztusnak. S ha értelme fejlődik, figyelmeztessétek, hogy ő a szent keresztességnek, ezen mennyei szövetségjegynek és pecsétnek vétele által, Istennek és angyalainak s a keresztyén gyülekezetnek színe előtt lemondott e világról, annak cselekedetei s kívánságairól s magát az Urnak átadta és arra is kötelezte, hogy egész életében az ő szent evangyélioma iránti engedelmisségben és szentségben fog Istennek szolgálni. Erre segítsen meg mind titeket, mind őt a mi Urunk Jézus Krisztusnak örökké való Atyja! Amen.*

Ez a felmutatni kívánt formula egész terjedelmében. Kivánatos volna, hogy hasonló minta formulák, és pedig urvacsorai, esketési stb. alkalmiak is, a jó régi, eredeti reformatus kutfök nyomán, drága jó magyar nyelvünkön napvilágot lássanak s mint a reformatus egyházegyetem véren védett s ereklyeként ránk szállott kincsei becsben tartassanak.

Ha a nagytiszteletű szerkesztőség szives jóindulatából, becses lapjának hasábjain helyet ad e nemű mutatványok számára, az esetben időnkint egy-egy formulát bemutatandok.*)

Páncsova.

Erdős József.

Válasz t. Kálmán Farkas urnak.

Azon valóban váratlan és meglepő, talán ki sem érdemelt elismerésért, melylyel csekély egyházirodalmi munkás-

*) Szivesen közöljük.

ságomat a nyilvánosság terén kiemelni méltóztatott, fogadja tiszteletes ur szerény köszönetemet; s engedje meg nekem, hogy mielőtt becses felhívásának eleget tehetnék, intézhesek jóindulatához két kérést.

Sziveskedjék véleményét adni a felől, hogy a XVI. zsoltárt, melynek Szenczi Mólnár Albertnél hat-hat sorból álló versei 10, 11, 10, 11, 11, 11 szótaguak, milyen méretben kellene a zenészeti kívánalmaknak is egészen megfelelően átdolgozni, s megnevezni azon irodalmi vagy népköltészeti elmeterméket, melyben a javasolt méret feltalálható s az egészben alkalmazva van; ez az egyik kérésem. A másik pedig ez: az alább irt éneket is sziveskedjék megbírálni.

Szives tisztelettel! K. L.

A z U r i m á j a é n e k b e n. 137. dicséret dallamára.*)

Bölcs teremtőnk, óh jó Isten,
Kit lélekben s igaz hitben
Áldanak a kegyes lelkek,
Kik te nálad üdvöt nyertek, —
Ez a világ te általad
Létesült, áll és fenmarad!

Te örök és végtelen vagy,
Dicsőséged felséges, nagy;
S mi bár porok, hamvak vagyunk,
Óltárodhoz borulhatunk;
Óh hallgass meg, ha szivünk, szánk
Könyörögve kér: Miatyánk!

Te jól tudod szükséginket
S elébb is megáldasz minket,
Mint hozzánk a földi atyák
Jóvoltokat kitarthatják, —
Mert te, ki vagy a mennyekben,
Atyánk lettél már kezdetben.

Emlékeztél hatalmadról
S gondolatunk ha rólad szól:
Neved mint a legdicsőbb ég
Fényesebben tündököljék;
S földi létünk a mi jót ad,
Tőled várjunk minden jókat.

Szent legyen a te neved, — szent
A földön s az egekbe' fent! —
Adjad, hogy azt megismervén,
Életünknek minden perczen
Szentségedet híven vallva,
Zengő ének magasztalja.

Gondolatunk és beszédünk
S minden tettünk, mig csak élünk,
Soha a te neved ellen
Szidalomra ki ne keljen;
Sőt engedd, hogy mindezekkel
Dicsérhessünk tisztelettel.

Jöjjön el a te országod! —
Adj szivünkbe józanságot,

*) A két első versszak kivételével a heidelbergi káté alapján önállóan készült munka.

Lelked legyen vezérösvény, —
Hogy igédben gyönyörködven,
Törvényidnek engedhessünk
S országodban rész lehessünk.

Szaporitsad seregedet,
Ne legyen szó, cselekedet,
Mely gonoszul főt emeljen
A te áldott neved ellen;
S a világot hatalmával
Dicsőséged lengje átal.

Jőnek tőled nehéz napok,
Legyen meg szent akarod
Itt a földön, — mint a menyben!
S bölcs szavadnak mindenekben
Ugy engedjünk önként magunk,
Hogy te légy az akaratom.

Mindennapi kenyerünket
Add meg nekünk s életünket —
Ugy igazgasd, hogy kutfőnek,
Honnan üdv és áldás jőnek,
Nagyvóltodat ismervén el,
Áldjunk szivünk érzelmével!

Gyarlók vagyunk, gyarlók vóltunk,
Neved ellen tettünk, szóltunk;
Csak irgalmad tart meg minket.
Oh bocsásd meg vétkeinket,
Amint mi is megengedünk,
Kik vétettek mi ellenünk!

Mig élünk e gyarló testbe,
Ne végy minket kísértetbe;
S ha bennünk, mint zugó habok,
Kelnek vészes indulatok:
Atyánk kérünk, jóvóltodból
Szabadíts meg a gonosztól!

Tőled kérjük mindezeket,
Ki mit akarsz, megteheted,
Ki intézed éltünk sorsát,
Atyánk, mert tiéd az ország,
A hatalom és dicsőség,
A széles föld s a dicső ég.

Legyek bár oly érdemetlen,
Mint kegyelmed mérhetetlen:
Imára gyult szivből érzem,
Hogy meghallod könyörgésem,
A miért e sziv esengett
S kérésemhez áment zengek.

Kótai Lajos.

Haladás a theológiában.*)

(Folytatás.)

Állításaink igazolására a következő bizonyítékokat
hozzuk fel.

1. Azon tényből, hogy az egyház a multban nagy hala-

*) Lásd e cikksorozat elejét lapunk jelen évfolyamának 2.,
3., 4., 6., 8., 9. számaiban.

dást tanusított a különböző keresztyén tanok inductiójában és meghatározásában, nem lehet bizton következtetni, hogy jövőben is lehetne ilyen természetű hasonló, vagy lényeges haladást várni. Láttuk már, hogy a kijelentésnek tartalma részint azon mysteriumok következtében, melyeket magába foglal, részint azon tisztán gyakorlati célból, a miért a kijelentés adatott, részint azon tények korlátolt terjedelme miatt, melyeket a szentiratok tartalma az inductív tanulmányozás elé tár, nem ad elég anyagot egy a természeti tudományokhoz hasonló tudományhoz, melyek végtelenül haladó természetűek. Világos, hogy kell haladásnak lenni az ihletett ige magyarázatában s különböző tanainak a hit analogiája szerinti összehasonlításában és inductiójában; s ennek így kell lenni mindaddig, míg ezen igazságok gyakorlati alkalmazást nem nyernek az egyház lelkében, mint a melyért jelentettek épen ki. Feltehető, hogy e munka a különböző tanokat illetőleg különböző időkben fog létrejönni, hogy először a leglényegesebb pontokra kerül a sor, hogy az egésznek sikeres rendszerezése utóljára jön s hogy az egész munka legnagyobb részében akkor fejeztetik be, mikor a keresztyénség általában az egész földön elterjed. A keresztyén tannak ezen összeállításával még nem végződik be a munka, hanem szükséges előfeltétel ez az egyház gyakorlati működéséhez s azért legnagyobb részében be kell végződnie, mielőtt az egyház, mint világmeggyőző hatalom, tevékenységének minden erejét kifejthetné. De ha e tanok egyszer úgy megállapítottak, hogy általában elfogadják őket a keresztyén egyház s ezen élő egyháznak tapasztalatába és életébe be is lépnek, föltehető, hogy azontul tárgyukra és formájukra nézve, lényegileg mindvégig ugyanazok maradnak. Nem kell elfeledkezni arról sem, hogy a keresztyén igazságok nagy tárgyai különböző korszakokban egész társadalmak s a kiválóan vallásos tevékenység megszentelt figyelmét vonták magukra s hogy voltak olyan korszakok, ellenkezőleg a mostanival, mikor a tanult és tevékeny elmék egész tömege foglalkozott vallásos kérdésekkel s az illető századok legtündöklőbb egyénei vezették a magas vitákat. — E különböző korszakok után az illető tanok sajátlagos egyetértéssel mentek át a különböző országok élő egyházainak életébe, lelkébe, szívébe, hitvallásaiba, liturgiáiba, himnusaiba és vallásos irodalmába s úgy maradtak egészen a jelenkorig. Azon megengedett tény, hogy különböző theologiai időszakokban végeztetett és pedig közmegegyezés szerint jól végeztetett e munka, nem bizonyosság arra nézve, hogy az akkor csak félig végeztetett s hogy annak javíttatnia kell oly korban, mely jellemzőleg naturalistikus és világias.

2. Azon tényből, hogy jelen korszakunkban nagy haladás történt a szentírás szövegének kritikai meghatározásában, az exegesis tudományában, az exegetikai eljárásban s főként a biblia történeti újraösszealkotásában, nem következik, hogy megfelelő változásnak kell megtörténni az isteni ige tanításának tudományában is, a mi a nagy evangéliumi tanokat illeti. — E nagy tudományos haladás tani eredményei már megállapítottak. A legnagyobb hittudósok vallják, hogy egyetlen a szentírásban tett vagy tehető változtatás sem teszi szükségessé csak egy hittételnek megváltoztatását is. Bevallottan orthodox presbyteriánusok, minő pl. Robertson Smith, találhatók a legradikálisabb kritikusok között s unitáriusok találhatók a legkonservati-

vabb tudós kritikusok között, mint pl. Dr. Ezra Abbott. A legtudósabb, legképzettebb és legfüggetlenebb német kommentátorok a régi tanokat vonják ki a szentiratnak szövegéből. — A legeredetibb német dogmatikusok visszavetve dogmatikai szempontból a régi tanokat, őszintén elfogadják azokat a bibliai theologia szempontjából. George E. Ellis hittudor, a bostoni unitárius klubb mult évi novemberi gyűlésén ezen határozott nyilatkozatot tette: „A szentiratra és az ezzel foglalkozó irodalomra fordított ötven évi tanulmány, gondolkodás és olvasás azon meggyőződésre juttatott, hogy ezen könyv, úgy véve, mint a mely isteni eredetűnek akar tekintetni és széles körben annak is tekintetik, mint egészében és részeiben ihletett és csalihatatlan könyv, valóban orthodox könyv. Benne van az, a mit orthodox hitnek neveznek.“ Ha a theologia változtatásáról van szó, ehhez nincs köze a bibliai textusnak s e textus világos értelmének.

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

Töredék

a magyar ref. ének- és isteni-tisztelet történetéből.

Urvacsora a XVI. században.

(Folytatás.)

(Melotai.) 1. Meg kell tudni, nem élt-e czégéres vétekben, ha igen, — megigazította-e magát törvény szerint? tartott-e poenitentiát? ha igen, — és vétkét meg nem ujtotta, — kommunikálthatsz, mint Ambrosius Theodozius császárt, kit eltiltatott vala az urvacsorától mindaddig, mig poenitenciát nem tartott, mondván: „Quomodo hujusmodi manibus Domini corpus suscipies? qua audacia poculum sanguinis praeciosi ore tuo participabis? Ha czégéres vétekben élt, s meg nem büntettetett, sem poenitenciát nem tartott, nem kommunikálhat, hanem mellette kell lenned a vigasztalással (lásd fentebb,) s annak elhitével, hogy az idvesség nem köttetett az urvacsorájához, mint a kereszthen megtért tolvaj nem kommunikált, mégis idvezült; Judás kommunikált, mégis elkárhoza.

2. Életében élt-e urvacsorával?

3. Lelki éhségből kíván-e élni, vagy szokásból, vagy vélekedésből?

4. Jó értelemben van-e felőle?

5. Nem gyanus vallásu ember-e, ki csak azért tetteteti az igaz vallást, hogy inkább kommunikáltatnék?

Ha szokás abban az ecclesiában melyben szolgálsz, kommunikálthatsz, ha nem szokás, az ecclesia hire nélkül ne tedd.

Nem kommunikálhat a kiátkozott, hitetlen, parázna, gyilkos, gyanus hitű, idegen vallásu s több czégéres vétekben élő.

Ha azért a beteget néhány hozzáménés által illendőkép elkészítetted (mert várni kell, ha egészségre fordul) úgy kezdj a dologhoz, de soha magát ne kommunikáltasd, hanem nyolcz—tizen legyenek vele, mikor jó reggel elő állanak, szódat indítsd el ily módon:

(Tanítás, közgyónat stb. mint fentebb.)

Rövid tanítás az urvacsorájában való kenyérről:

1. Kovásztalan kenyér legyen-e, vagy kovászos?

Oly dolog, melyet szabados követni, szabados elhagyni

minden ecclesiának az ő rendtartásuk szerint, — a Krisztus kovásztalan kenyeret osztogatott ugyan, de ezt nem a sacramento-mért, hanem a husvéti bárányért cselekedte, melynek megevésehez kovásztalan kenyeret rendelt az ő törvény. — Mivel ez szabados, jól cselekedszük, ha kovászos kenyérral élünk, mert:

a) a kovászos kenyér, a Krisztus teste és a kenyér közt levő hasonlatosságot inkább megmutatja, nagyobb életető ereje levén;

b) a kovászos jobban megkülönbözteti az ecclesiát a zsidók zsinagógájától;

c) a pogácsának innepével együtt a kovásztalan kenyérnek is véget vetett Krisztus, azon oknak a miért az szereztetett, mind a jegyzésnek, a mit azok jegyeztek vala.

De helye sem lehet, mert az urvacsora nem az Egyiptomból való megszabadulásnak sacramentoma, a szerzésekor kovászos nem is volt, tehát a kovásztalant szükségkép elő kellett venni, a kovásztalanban semmi titok sines, de az időnek alkalmatossága kívánja vala, hogy az Isten törvényének elég tétessék.

2. Kerekded legyen-e az urvacsorában levő kenyér, és vékony lapos mint az ostya, avagy temérdek mint a cipó és a házi gömbölyű kenyér?

Kérd meg bátor a nagy süveges emberektől is, kik az ecclesiában a tudós nevet viselik, s meghalod, hogy ezt is csak a diaphorának mondják, ugyanazért akármilyen legyen a formája, csak ostya ne legyen, — miért?

a) mert az ostya sem a Krisztustól, sem az apostoloktól, sem a régi szűz ecclesiától, sem az apostoli férfiaktól, kik a Páterek, nem vette eredetét, hanem az antikrisztussá lett római pápától;

b) az ostya a Moazim bálvány tiszteletére hozattatott be, hogy t. i. azzal erősítsék a misének iszonyatos bálványa a trassubstantiatio;

c) az ostyában a kenyérnek semmi módja és hasonlatossága nincsen;

d) egy pontyában sem tartozik a lapos vékony ostya sem a Krisztusra, sem a keresztyéni vallásra, nec mensurum nec rationem habet;

e) az egész keresztyéni vallást és az anyaszentegyházbéli szolgálatot igen megháborítja s zavarja;

f) hatszáz év előtt (a 13-dik században) a németek és angolok között nem volt, a görög ecclesiában pedig sohasem volt;

g) alkalmatlan és illetlen a sz. sacramentomhoz, s meg nem mutathatja a nalogiam sacramentalem, emésztésre és táplálásra alkalmatlan;

h) a tudatlanokban amaz hamis vélekedés a Krisztusnak tapasztalhatóképen való jelenléte felől, és az ostyának állat szerint való változása felől, a vékony, kerekded, lapos ostyában megerősítetik;

i) az ecclesiának szabadsága van, hogy az evangelium világosságában az ostyának véget vessen;

k) a Krisztus szerzésével egyáltalán ellenkezik az ostya, mert a Krisztus kezébe vette, mit? nem kerekded lapos vékony ostyát, de panem, kenyeret, melyet fregit, megszegett, megtördelt, és úgy adta a tanítványoknak, de az ostya nem tördeltetik.

3. A kenyérnek tördelése oly czerimonia-e az urvacsorában, melyet szabad volna elvetni avagy követni?

Nem szabad elhagyni, mert a Krisztus teste szenvedése közben tördeltetett, s ez a mi váltáságunknak bére, elannyira, hogy ha a Krisztus testének a szenvedés közben tördeltetése nem lett

volna, soha a mi váltságunk végbe nem mehetett volna; aképen, ha az urvaesorában a kenyérnek tördeltetése nem léssen, soha sacramentom nem lehet. Megtetszik ennek igazsága ebből: a Krisztus a kenyeret kezébe vette, hálákat adott, megszegte és úgy adta a tanítványoknak s ezt mondotta: ez az én testem, mely ti érettetek megtördeltetik, ezt tegyétek az én emlékezetemre, stb. (hosszasan értekezik a tördelésről, — némely papok előre otthon tördelik, nem helyes, stb.) — így a kenyérnek tördelését, a bornak kiöntését a sacramentomból kivenni nem lehet.

Ha már Melotai eljárási módozatát megtekintjük s figyelemmel megvizsgáljuk, bizton elmondhatjuk, hogy a tiszta evangéliumi felfogásnak a helyes s a szerzetetésnek leginkább megfelelő kiszolgáltatásnak, ref. egyházunkban ő a megalapítója.

Samarjai János:

Ő nála még nagy köd zárja el a világosságot, sok, a tiszta református felfogással merőben ellenkező elnevezés, keletén tul lévő ezermonia, arra vallanak, miszerint ő, a mysteriumoktól még a XVII. század harmadik tizedében sem tudott úgy megszabadulni, mint evangéliumi kortársa Melotai.

Már az előszóban „oltári szentség“-nek nevezi az urvaesorát, megparancsolja, hogy „fejet hajtva,“ térdepelve kell elvenni stb., általában az egész sz. cselekvényt oly titokzatos lepellel fedi be, hogy még csak egy kis tömjén füst kellene hozzá stb.

De lássuk eljárását s tanítását:

1. A második sacramentomot nevezük urvaesorának, mivel hogy Krisztus urunk vaesorának idején szerzett, és még most is azt ábrázolja, nevezük urasztalának és eucharistiának, azaz háláadásnak. Sz. Pál írása szerint nevezi az írás: kenyér megszegésnek is. Áldozatnak is mondjuk, az ur Krisztus áldozatjára nézve, melyet ábrázol és árnyékoz.

2. Élünk benne megszenteltetett kenyérrel és borral, melyek megszenteltetnek cselekedettel és igével.

3. Az ebben való szent cselekedeteket megirták az evangelisták, hogy Krisztus urunk: „vette a kenyeret, megszegte, adta tanítványinak, kik vötték és ötték, és az urnak haláláról megemlékeztenek. — Item: vette a pohárt is kezében, adta a tanítványoknak, kik vötték és ittak belőle.“

4. Az ige az, melyet Krisztus mondott: vegyétek, egyétek, e pohár az újtestamentom stb.

5. Élünk közönséges kovászos kenyérrel és közönséges borral, nem gondolván a kenyér fehér vagy fekete voltával, ha a szükség úgy hozza, de igyekszünk, hogy mennél szebb és „fejérb“ buza lisztből sült cipó vagy zsemlye kenyér legyen. A bor lehet fehér vagy vörös, a minémü t. i. találtatik, de vizet nem szabad hozzá elegyíteni, mert Urunk így nem rendelte.

6. Kovásztalan temérdek pogácsa kenyérrel nem élünk, a „vékony ostyát is csak a gyengékért tartjuk meg néhutt“, mivelhogy ezek nem közönséges kenyerek nálunk, a zsidóknál is csak husvét innepére való volt, mely a pascha bárány ételével együtt elmúlt, az apostolok is kovászos kenyérrel éltek, a régi anyaszentegyház is így élt azzal.

7. Szolgáltatják az egyházi emberek, kiknek hivataluk és méltóságuk van arra, közembereknek nem engedjük, hogy osztogassák.

8. Osztogatjuk aranyból és ezüsből csináltatott edényekből, s ezeket csupán e sz. célra használjuk, — ha pedig olyan drá-

gára szert nem tehetünk, egyéb tisztességes, u. m. réz, ón, cserép és üveg edényekből is kiszolgáltatjuk, a „böcsületes sacramentom méltóságának sérelme nélkül.“

Kálmán Farkas.

(Folyt. köv.)

Külföld.

Berlin, 1883. június 13.

Vasárnapügy a német „Reichstag“ előtt. Június 12-én a berlini országházban Lingen következő kettős indítvánnyal lépett elő: „Kéressék fel a birodalmi kancellár gondot fordítani arra a) hogy vásár- és ünnepnapokon — postán — csupán csak levelek és levelező lapok vétessenek fel, szállíttassanak tova és adassanak ki; ellenben árumutatványok, nyomtatványok, pakkatok, pénz- és értékküldemények, — a mennyiben ezek nem mint minden halasztást kizáró javak adatnak fel, — ugyanazon napokon a közforgalomból zártassanak ki; b) hogy vásár- és ünnepnapokon telegrammok csak is 20 pfennig felülfizetéssel fogadtassanak el.“

A javaslat második b) része megbukott; az első és fontosabb a) azonban elfogadtatott. Nem érdektelen, hogy ez eseménynyel kapcsolatban a vasárnapi ügyről egyik berlini lap a „Deutsches Tageblatt“ f. é. 156-dik számában miként nyilatkozik:

„Mindenesetre sajtóságos jelenség az, — írja nevezett lap — hogy a vasárnapi nyugalom követelése épen korunkban lép elő oly sürgetőleg. Eltekintve most a kérdés vallásos momentumaitól, röviden csak azt kell kiemelnünk, hogy a vallás itt is fényesen igazolja magát, míg az irreligiositas azzal szokott pöffeszkedni, miszerint ő az embert csak mint egészet veszi tekintetben, annak testi és lelki egységében; az tűnik ki ez alkalommal is, hogy épen a vallásos szabályrendeletek azok, melyek minden időben és állandóan ezt cselekedték, hogy a „mens sana in corpore sano“ nem csupán úgy értendő, mintha egyedül az egészséges léleknek volna szüksége az egészséges testre; hanem hogy általában a test is csak úgy lehet egészséges, ha a lélek egészséges. Tapasztaljuk, hogy legdurvább lábbal taposói a vasárnapi nyugalomnak — kontingensünkön — a socialdemokraták. Angliában az orthodoxok között is találkoznak ilyenek. Az egyedüli helyes ut talán itt is a közepén fekszik. Mindenesetre a vasárnapi nyugalmat nem lehet többé mint pusztán ritualis szabályrendeletet felfogni. Követeli ennek szükségét azon ösztön is, mely korunkat oly lázas mozgalomban tartja s a mely instinctiv buzgalommal kutatja az eszközöket a mindinkább elhatalmaskodó nervositas legyőzésére. Mert valójában a civilizált emberiségnek e betegségben tönkre kellene — nyomorultan — mennie, ha nem állana módjában egyszersmind regenerációját is csendben munkálni. — A tüneményeknek és intézkedéseknek egész tömege találja fel e tényben a maga gyökérszárait. Magát az általános védkötelezettséget úgy kell tekinteni, mint hatalmas ellenszert szemben az általános ideg-degenerációval. Azért is mindent, a mit ezen irányban kívánhatni, teljes erőnkől foganatositanunk kell; mert kétséget nem szenved, hogy fáradságunk végre gyümölcsözni fog. Valamiképen az egyes ember — ha a 7-dik napon pihen — az erre következő 6-ton át annál frissebben képes munkálkodni: azonké-

pen a társadalom is gazdagon kárpótolva lesz azért, mit a szigorú vasárnapi nyugalom által elveszít.

Érdekesek e sorok annyiban, a mennyiben szerzőjük tisztán természettani és physiologiai okok alapján sürgeti a vasárnap megszentelését; mi azonban teljességgel nem homályosítja el e nagy ünnepnek vallásos színezetét sem.

E. L.

Hány tanár működik

a berlini kir. „Fridrich-Wilhelm“ egyetemén s mennyi a rendszeresen beiratkozott hallgatók száma ugyanitt fakultások szerint és összesen véve a jelen nyári semester alatt?

I. Theologiai fakultás: 9 rendes, 6 rendkívüli professor, 2 privatdocens; összesen 17 tanerő. Hallgatóikat együttvéve 459 theologus, kik közül 394 porosz, 65 idegen. — Ha most már figyelembe vesszük, miszerint a centrumon kívül eső apróbb egyetemeken, — Lipcse, Halle, Jéna, Erlangen stb. — szintén jelentékeny azoknak a száma, kik a papi pályára készülnek: fogalmat alkothatunk magunknak, — legalább általánosságban — hogy Németország évenként hány lelkészt képesít! Különben az idegeneket jelölő számból Magyarországra esik összesen 9, ezek közül 1 debreczeni, 8 pedig erdélyi fi. Nem érdektelen, hogy ez utóbbiak — szászok — Magyarország elleni gyűlöletökben szántsándékkal kerülni akarván az 1848 óta egyedül kompetens „Ungarn“ nevet: az immatriculatio alkalmával magukat egytől egyig külön rubrikába soroztatták, mint siebenbürgenianusok! ők tehát Magyarországról hallani sem akarnak!

II. Jogi fakultás: 10 rendes, 5 rendkívüli professor, 3 illetőleg 5 privatdocens, összesen 20 tanerő. — Hallgatóiknak a száma 1001, porosz 835, idegen 166. Az utóbbiak közül magyar 3, közöttök egy épen Debreczenből.

III. Orvosi fakultás: 14 rendes, 26 rendkívüli professor, 51 privatdocens, összesen 91 tanerő. Hallgatók száma 773; porosz 654, idegen 119, mely utóbbiak közül Magyarországra esik 2.

IV. Philosophiai fakultás: 38 rendes, 41 rendkívüli professor, 45 privatdocens, összesen 124 tanerő. — Hallgatók száma 1829. Ezek közül 1477 porosz, 352 idegen. Ez utóbbiak között 23 magyart találunk és egy erdélyi szászt.

Működik tehát a berlini egyetem ezen idő szerint 252 tanerő s a tanulók száma 4062.

Különösen a külföldre szándékozó theologusok kedvéért álljon itt a theol. tanárok teljes névsora is: 1) Dr. Dornier Isaak Aug., 2) Dr. Semisch Karl. Gottlob, 3) Dr. Steinmeyer Franz Ludwig, 4) Dr. Dillmann Christ. Frid. Aug., 5) Dr. Weiss Bernhard, 6) Dr. Goltz Hermann, 7) Dr. Pfeiderer Ottó, 8) Dr. Kleinert Hugo Willhelm Paul, 9) Dr. Kaftan Julius, 10) Dr. Brückner Bénno Brunno, 11) Dr. Piper Ferdinánd, 12) Dr. Messner Karl. Ferd., 13) Lic. Dr. Strack Herm., 14) Lic. Dr. Lommatzsch, 15) Dr. Müller Karl. Ferd., 16) Lic. Plath Karl Hein., 17) Lic. Dr. Runze Georg. Willh.

E. L.

Válasz egy versezetre.

Az „Egy papi qualificatio olvasásakor“ című „Egy ref. tanár“ által irt s az ezen lapok folyó 1883. év május 25-én (15. szám) megjelent versezetre gondolkodtam, hogy mint annak idején az „Indulatrohám“-ra megadott a „Felelet...“ én is versben adjam meg a feleletet. Ez azonban lehetett volna mint a tárgya vers, de nem igaz. Azért jobbnak láttam arra, a következő folyó beszédben, mely tehát nem vers, de igaz, megfelelni, az olvasó közönséget kérvén fel a kettőnk által kétféleképen felfogott tárgy elbírálására.

Egy érdeménél fogva nagyra ment s még nagyobbra menendő szomszéd paptársam és barátom úgy nyilatkozott e műről előttem, miszerint ő „csudálja, hogy azt T. S., — a szerkesztő — megengedte a lapjában megjelenni.“

Én meg a szerkesztő urat ezért is igen nagyra tudom becsülni.

Arravalók a lapok, hogy ott minden feljajdulásnak hely adassék s az illető fórumok által az, kellőleg méltatassék. Organumok azok, melyeken nemcsak a kellemes, hanem a fájó érzések hallattatják és kell is, hogy hallattassák magukat. Rettenetes dolog lenne ezeket, s épen ez utóbbiakat a néma gyermekek sorsára kárhoztatni.

De lássuk most már a fájdalmas versezet tartalmát:

Fájdalmas hangon írja az „Egy ref. tanár ur“, hogy „ifjusága édes álmának vége; hü, méltató és igazságos helyett jéggé fagyott kebelre (már t. i. az egyház keblére) talált; hogy a miért küzdött vakmécsnél görbedve, türt nyomort, szalmaágyon emészte a velőt, hogy az áldott közepén ne maradjon, most ime másé, a papé a pályabér, a döntő szó, s az ő osztályrésze babér helyett kóro és vándorbot.“ „Nem egyek már egyház és iskolája, csak palást az, mely pappá avat! Szolgálni bün ma a hitet s hazát!“ Zeng és menydörög tovább; míg végre magához szólva mondja előbb: „tépd el okleveledet — ha van, — utóbb: légy köpenyforgatóvá s feledd a mostoha anyát s úgy hord tovább is Golgothád keresztjét, tanulj szenvedni és lemondani!“

S miért e hang, miért e jajszó? Mert egy egyházmegye — melyik, melyik nem, nem tudom — bizonyosan az egyház és iskolája érdekének jól felfogott szempontjából, jönnek látta még a 15 éves tanárt sem kvalifikálni a papságra, s ezért most már a „Királyi papság! szent nép!“ köréből minden pap kiüzendő.

Nem így édes egyetlen egy tanárom! Mit tettek a papok hajdan és mit ma, az egyház és iskolája érdekében?

Ország világ tudja és beismeri azt, hogy a magyar prot. egyházat, vértanui nagy szenvedések árán, a papság teremté meg. Tudja ezt a tanár ur is. Ország világ tudja azt, hogy a reformáció első korszakában a papok vették át ugy a felsőbb, mint az alsóbb népiskolai oktatást is. Ha egy pap alkalmas volt s szükség volt rá valamelyik felsőbb iskola katedrájában, oda tétetett, s ha be nem vált, ismét papi katedrával kellett azt felcserélnie. Annyira egy volt az egyház iskolájával, és annyira egynek kell maradniok örökre, mint kezd nem egy lenni ma, a tanító emancipáció e bogaras korszakában.

„Papok és tanítóknak, testvéreknek kell lennünk, mert azok vagyunk,“ mondá nekem egy tanár jó barátom.

Nem tesvéreknek amice! mert akkor ugy mostohák is lehetünk, hanem egyeknek kell hogy legyünk és maradjunk.

„Mindnyájan egyek vagyunk a Jézus Krisztusban — mond az apostol — egyeknek kell lennünk a szeretetben is.“ Pedig mikor vetkezik le csak iskoláink is, egymás iránt, nem mondom: a felekezetiességet, hanem többet annál, a szeretetlenséget?!

Hogy a kvalifikációra vonatkozólag mi következik ez egységből, arról lentebb mondom el a magam nézetét. — De azt itt kell kimondanom, hogy ha a tanítás emancipálisa valaha megtörténnék, az, igen természetesen maga után vonná az iskolák emancipációját, és akkor? akkor a két testületnek egy célja alig lenne; hanem a vallás tanítás helyett itt ott ma is tapasztalt vallástalan tanítás elmenne a pogányságig csakhamar.

Folytassuk hol elhagytuk.

Később, a midőn már egyházunk oly terebélyes fává lön, hogy a viharoktól, melyek különben is csendesedtek, nem igen lehetett azt többé féltetni, nem annyira az ellenálló, mint most már a fentartó és mindinkább boldogító erőkről kellett a királyi papságnak a szent néppel együtt gondoskodni. És mit tön? Alapított a szükséghez képest több több iskolát; minél inkább lepadt az egyház lélekszáma s azzal pénzforrása is, annál jobban igyekezett virágoztatni e veteményes kertjeit, képzett és megválogatott tanerők s azok székei állandósítása által. Díjazásuk a kor igényeihez képest mindig javitgattatott. S ma már ezt oda vitte, hogy a midőn még Csokonaink is évi 200 váltó forintért szolgálta mint tanító az iskolában egyházát, ma 1000—1300 frt biztos fizetést huznak az ő székében utódai.

És kérdelem, saját érdekében mit tett eddig az a kárhoztatott „döntő szavu“ papság? Jól felvéve semmit. Hiszen 300 forinttal sem díjazott katedrája még a mai nap is elég van (5—6 száz forintnyi pedig, a mennyi az utolsó, iskolázatlan falusi jegyzőnek is megvan, a legtöbb,) hol azután a velőjét szintén szalmaágyon emésztett pap, még most is azon emészi azt, és hogy mit is emészt még azon? tudja azt a tanár ur is, vagy ha nem, hát megmondom:

Mikor már a kenyere nemcsak neki, hanem a ki adja, a szegény népnek is elfogyott, vizet tesz fel a tűzhelyre a papné, mert „a szegény ember vízzel főz;“ és abban a kukoricza-ízstet maga, a pap által vágott fánál megfőzve, mikor kitalálja, tejet önt reá és ugy eszik, és azt emészt meg a szalmaágyon az egész családdal együtt az a sok szegény pap, mit is hát? a p t.

Pedig higgye meg az „Egy ref. tanár“ ur, hogy az ily állomásokon hozzá hasonló kvalifikációval bíró papok akár hányan akadnak. Ezek helyére vágyakozik-e mármost? Nem, hanem oda az első rendű egyházak közül a legelsőb-
bek egyikébe.

„A ki püspökséget kíván — az apostol szerint — jó munkát kíván.“ Én azonban, bármily szép foglalatossága legyen is a püspöknek, inkább lennék tanár egy főiskolában, mint pl. Kakon, vagy sz.-Dobon püspök. Miért? mert ott saját szemem és kezem alatt nevelhetném azokat, a kiket nekem adott az Isten, mig innét szégyenelném ha rongyos, vagy a mi ennél is több, elvetemedett lenne a szegény kálvinista püspök fia. Ebben látom én már a tanároknak szintén elég szerény dijaikat a második hatványon.

A mi végre a tanárok papi kvalifikációjukat illeti, erre nézve egyet értek az azon egyházmegye véleményével, mely vélemény, javaslat, nem tudom hogy miben áll, csak az „Egy ref. tanár“ ur keservesen zugolódo jeremiádjából sejtem azt.

Akkoron még, mikor csak a papok voltak képesek a tanításra, nagyon helyén volt az azon egyház-iskolai intézkedés, hogy azon tanár-papot, a ki a tanításra a legjobb remény mellett sem vált be, vagy az egyház egyeteme nézetétől eltérőleg, ferde irányzatot, szóval más alapot akart adni az elme-sarjadéknak (azért használom e szavakat összetéve, mert a kik csak sarjak s számot nem tevő elmék, azokra nézve a tanár semmis, azokban ő soha meg nem ifjudik,) elvonta az iskola, esetleg a gyülekezeti tanítástól is.

A tanári megifjudás eszméjét hozván szóba, lehetetlen itt meg nem jegyeznem, hogy mig mi papok a napok és talán évek hosszú során, a leggyébb sikerrel halásunk ma, mily dicső az és mily erkölcsi jutalom, hogy a tanár sokakban, mint az apa az ő jó gyermekeiben ujjaszületik; kérdelem, van-e pap, ki ily boldogító öntudatban hunyhatna el? Alig lehet; mert ha a pap beszédét és működését siker koronázza is, abban a kezdeményezésnél alig lehet több része; sokakkal osztozik ő minden elért sikerben és jutalma az, ha minél többekben lehet osztályostárs másokkal. — Igaz, hogy a tanár sem egymagában épít. De mondjak-e a tanárokról saját tapasztalásom folytán valamit e tekintetben? Ha szólnom kell, engedelmet a többiek részéről; egész iskolai pályámon csak három tanár hatott rám igazán és lélekben. Ti rátok emlékezem egy még élő pap, és már két megdicsőült tanárom, ötven éves koromban is könyes szemekkel és áldólag! Biztosítlak, hogy én mint ember, minden körülmények közt ujja szültelek itt titeket s biztosítlak, hogy nem magam vagyok csupán e nemben. Vegyétek ezt eszetekbe tanárok, kik másfelé kandikáltok, s kérdelek, hogy lehet-e ennél dicsőbb és nagyobb jutalom a földön!?

Ma azonban — tárgyunkhoz visszatérve — a midőn már tanárképző intézetekben (?) nevelik az arra termett erőket, és gyakorlati próbaévek után erősítettnek meg a hajlam és elsajátítás után választott tanszakok előadó székeiben, valamint itt a pap, ugy a tanár sem keresheti többé a papi székekben a „babért és pályabért.“ Azért én, a theologiai tanszakokat kivéve, papi kvalifikációval egy tanárt se látnék el. Vagy ha megszerezte is azt egyik-másik magának, csak annak papjelöltségét fogadnám el, ki a tanári széken az ő helyén jobb erővel pótolandó; mig egy jeles tanerőre, hogy azt az ő légköréből elvonjam, egyházi iskolai szempontból, lelkiismeretem szerint sose tudnék szavazni. Én azt hiszem, hogy valamint Haynald bibornok nem igen felelne meg egy kántortanítói állomásnak, ugy az én Ljubibratics kántortanító barátom se válnék be, habár kvalifikációval bírna is rá, a kalocsai érseki székbe. — Mindenre születni kell. Ki arra vágyik a mire nem született, „meglássa, hogy el ne essék!“

Ezekből az „Egy ref. tanár“ ur láthatja, hogy más ember, vele szemben miként fogja fel az egyház, hit és haza nagy eszméinek szolgálatát, hogy miben áll a templom és az iskola, a papság és a tanítás egysége; láthatja, hogy ha én az ő pappá választatása mellett szólalnék fel, ezért nekem, mint eddig már eltévesztett pályahős, nem nagy köszönettel tartoznék.

Az olvasó közönség pedig úgy hiszem, hogy ennyiből is belátja azt, hogy az én beszédem ugyan „nem vers, de igaz.“ És minthogy az „Egy ref. tanár“ ur műve „versnek vers, de nem igaz“: válasszuk meg az igen tisztelt tanár urat, nem papnak, hanem válasszuk meg alkalmilag Isten segedelmével költészeti tanárnak!

Ez azonban — ne busuljon a tanár ur — csak javaslat, illetőleg egy talán ilyenforma javaslat védje s támogatója; de hogy szabály, vagy törvény legyen belőle, azt nem hiszem, mert sokkal jobban elkényeztetett gyermekeink minékünk a tanárok, hogy sem minden kívánságuk s törekvésük, — ha mindjárt az egyház hátrányára történik is, — be ne teljék.

Végül, mint az ezen lap f. évi május 25-diki 15-dik száma által hozott egy cikkem végén volt, úgy itt is lesz egy toldalék.

Azt akarom mondani, hogy én is Sárospatakról kikérült növendék lévén, miért nem használom én az ő általuk megtartott régibb divat szerint a simpla c-t, és hogy az idegen szavakat miért használom egyszer eredetileg, más-szor pedig magyarosan?

Ugy tudom, hogy m. tud. akadémiánk döntött e kérdésekben, még pedig a simpla c használatának a kárára és az idegen szók eredetileg használatának a javára.

Én az előbbire való intézkedést egyáltalában nem, s az utóbbit sem helyeslem egészen.

Amabban a patakiak által még mindeddig fentartott írásmódot fogadnám el, és miért? Nem beszéd az, hogy a simpla c használata nem magyaros; azaz hogy nem ám a használata, mert hogy messze ne menjünk, pl. Czakó se simpla c-vel írta a nevét, de azért a török és az ördög stb. szókat tewrewk és eördögnek írjuk ma? Aztán ha az abc-énkben már a régiak is simplán írták ki a c-t, miért ne lenne annak így használata magyaros és szabatos? sőt miért ne lehetne az csak is így használandó? Ennek daczára én a pataki irodalmi körrel, mely e tekiutetben állam az államban, nem tarthatok. Lehet, sőt kell is vitatni az ily kérdést, de a döntő szó előtt, bármily vaskalapok alól jöjjön is az, kell, hogy meghajoljon minden jóra való halandó. Itten az, hogy egyik Pálé, a másik meg Apollósé legyen, egyáltalában nem járja. Uj harcztot kell indítani és be kell venni a bástyát; de a magyar ezredekben frakkos bakkan-csosok ne legyenek, mert így az idegenek fel nem ismerhetnek egészben, sőt saját fiaink is kételkedve és bizalmatlanul néznek reánk.

Az utóbbira vonatkozó intézkedést félig magamévá tehetem és tettem is; de itt már egészen én sem tudok meghajlani, talán azért, mert azt hiszem, hogy nincs az precizirozva. Az idegen szókat ugyanis ott, hol magyar raggal jönnek elő, mint átöltöttakat, magyarosan írom azokat és úgy hiszem, hogy helyesen.

Béke és egyetértés, vagy talán jobban mondva: egyetértés és béke legyen velünk!

Lénárd István.

T Á R C Z A.

Adalékok a tiszántuli reformált egyházkerület történetéhez.

XII.

1694. november 21. Matólcson közzsinat Diószegi elnöklete alatt. Jelenvoltak: a beregi, ugcocsi, máramarosi, szabócsi, szatmári, nagybányai, közép-szólnoki, érmelléki, zarándi esperesek. Vitatkoztak az isteni gondviselésről. — Opponált Kecskeméti István szatmári iskolarektor.

Ordináltatott 20 egyén, u. m. Makódi János Szatmárra, Vecsei György Kállóba (akademikusok), Gyarmati István Ricsére, Szalontai István Tótiba, Ladányi Sámuel Gálospetribe, Veresmarti István Gődényházára, Naményi János Kálmádra, Kereszturi Lukács Székelybe, Báthori Gáspár Mogyorósra, Némethi János Apagyra, Bölcskei Mihály Szamosszegre, Szoboszlai Sámuel Jándra, Szathmári János Kenyézre, Lendvay Márton Eszlárra, Csuzi István Rábéra, Szönyi Sámuel Sárádra, Turkevi János Derecskére, Diószegi Sámuel Bojtra, Szentmártoni István? Nagyari András Szentmiklósra.

A zsinat tárgyai: Bélteki János szatmári lelkész, szatmári esperesül megerősítettik.

Pányoki Mihály vámfalui lelkész, zsinati jegyzővé, graphiariussá választatván még a mult zsinaton, de most jelen nem lévén, helyette a nagybányai esperes eskettetik fel.

Urai Sámuel lelkész és Szatmári István, károlyi rektor közt bizonyos lett pénz miatt fenforgó peres ügyet az illető középszólnoki traktus intézze el.

Dányádi György czégényi lelkész, a majtényiak ellen törvényesen felléphet.

Kecskeméti János a matólczi egyházba a traktus hire nélkül menván be lelkészül, megfeddetik.

A debreczeni főiskolára való gyűjtésekre nagy gond fordítottassék; szintugy a Szatmárra.

Hunyadi András bihari esperes 1693. október 7-én az esperességből s papságból a zilahi zsinaton kitétetvén, most vénségére való tekintetből kegyelem utján a lelkési hivatalba visszabocsáttatik.

A máramaros-szigeti lelkészeknek egyenlő jövedelmök legyen. — Minthogy azonban Szigeti György a traktus beleegyezése nélkül csak a szigeti hívására foglalta el a szigeti papságot: tehát a debreczeni és szatmári iskolák javára 100 magyar forintra büntettetik. 164—166. l.

Nadányi János lelkész, rágalmazás miatt hivatalából kitétetik, de reversalis mellett ismét visszavéttetik. 166.

1695. június 26. Közzsinat Erdődön. Elnök a superintendens.

Végzések:

1. Debreczeni István zilahi lelkész szilágyi, Nadányi István pedig bihari esperesül megerősítettnek.

2. A következő zsinat Debreczenben lesz.

3. Urai János intetik, hogy nejevel lakják együtt.

4. Nábrádi N. csengeri rektor, istenkáromlás és paráznaság miatt, a szatmári traktusból, bizonyítvány nélkül kiutasítottatik.

5. II. Apafi Mihály fejedelemhez Fűsi Lőrincz és Váradi János lelkészek, ünnepélyes követségbe küldetnek. Költségül 22 magyar forint adatik nekik.

6. A hajduvárosok kérelmére határozattatik, hogy a jegyesek legyenek szabadok; ha pedig a törvényes házasok egyike, csupán egy hiteles tanu bizonyítása szerint is, vagy meghalt, vagy törökkel s tatárral lépett házasságra: a másik fél új házasságra léphet.

7. Bányai Pál, a ki 1694. nov. 7. (nem szabatos a nap) a matólesi zsinaton emberölés gyanuja miatt nem ordináltatott, most Halászi Mátyás lelkész által kimentetvén, ordináltatik.

8. Hunyadi Andrásnak nagyon szívesen megengedtetik, hogy ha bármely traktusba lelkészségre törvényesen hivatik, azt elfogadhassa.

9. A csavargó rektorok ne fogadtassanak be, s ezen egyházkerületbe rektort másunnan nem kell hozni.

10. Kisvárdai János egykori konyári lelkész neje, két gyermekével együtt, a törökök kegyetlen fogságából 100 arannyal kiváltatván, segélyezés végett minden egyházban publikáltassék.

11. A Pongrácz Menyhért nemzeti ur által végrendeletileg hagyott vagyon, a mely most már 400 frtra nevededett, a szatmári tanács kezéből vétessék ki. Legjobban ismeri ez ügyet Fűsi Lőrincz akkori szatmári lelkész és Váradi Sámuel Váradi Mihály lelkész fia.

12. Veterani méltóságos urhoz Erdélybe védlevélért kell folyamodni, hogy a lelkészek iskolák katonai beszállásolásoktól, sarczoktól, marháik elhajtásától stb. Ő Felsőge katonái által kiméltessenek meg.

13. Szabó Zakariás szatmári ur kérése megadatik az Urban. 167—169.

(Folyt. köv.)

Tóth S.

Felhívás a tüzvész által sujtott abauj-vajkóczi ev. ref. egyház érdekében.

Tisztelendő lelkész urak! Mélyen tisztelt egyházi előjáróság! Kegyes hivek!

A mindenható Isten, kinek kegyelméből „száll alá minden jó adomány és tökéletes ajándék“, hiveinek megpróbálására, kezökbe adja olykor-olykor „a keserűségnek kenyérét“, szájokba „a nyomoruságnak vizét!“

A keserűségnek kenyérét s a nyomoruságnak vizét adta nekünk is, midőn a mult év június 30-ikán egész községünket egy borzasztó tüzvész hamvasztotta el. A tüzvész kitörése után pár órával, a község összes lakossága a teljesen elhamvadt, pusztán maradt házhelyek felett kesergett!

E borzasztó tűz semmivé tette egyházközségünket is! Templomunk leégett, harangjaink megsemmisültek! Parokhiánk, melléképületeivel s kerítéseivel a lángok martaléka lett; iskolánk s tanítói lakunk pedig, mely csak néhány évvel ezelőtt az itteni szokás szerint fából ujonnan építettett, ugyancsak melléképületeivel együtt földig megsemmisült.

Ily fájdalmas, szerencsétlen helyzetben, midőn a csaknem mindenöket elvesztett egyházi hívektől sem várhatunk tetemesebb áldozatot, hol keressünk vigaszt, kihez forduljunk segítségért? Avagy talán elvetve magunktól a reménységet, csüggedt szívvel várjuk egyházközségünk végpusztulását, enyészését! Óh, mi bizunk Isten segítő kegyelmében! bizunk a kegyes hivek áldozatkészségében, s hiszszük, hogy meghallják nyomoruságunk kiáltó szavát, s a prot. buzgóság, áldozatkészség, mely annyiszor letörölte már a szerencsétlenség fájó könnyeit, megsegít, megvigasztal minket is. Mi élni s a protestántizmusnak, a magyar nemzetiségnek: szolgálni akarunk továbbra is! — Szeretnők, hogy egyházközségünk, mely Abaujmegye északi határán, mint ev. reformált község legutolsó s teljesen szláv elemek közzé szorítva, ez időszert egyedül van hivatva e vidéken a magyar nyelv és nemzeti szellem fentartására és terjesztésére: e fontos feladatnak megfelelőhessen ezután is. És mert magunktól tehetetlenek vagyunk, csak a hiányzó épületek helyreállítására is, a kegyes hívekhez fordulunk azon alázatos kéréssel: hallgassák meg a mi kiáltásunknak szavát, s kegyes adományaikat tőlünk ne vonják meg.

Azon reményben, hogy a prot. áldozatkészség nekünk is megfogja hozni a vigaszt és segílyt: kibocsátjuk a kegyes hívekhez ezuttal segélytkérő iverket azon alázatos kéréssel: méltóztassanak kegyes adományaikat ez ivre feljegyezve, hozzánk, Kovács Béla ev. ref. lelkész nevére czimezve, elküldeni, ki is a küldött kegyes adományokat hirlapilag nyugtáznia fogja.

Mely alázatos kérésünk után magunkat s szerencsétlen egyházközségünket a kegyes hivek munkás szeretetébe ajánlva, mély tisztelettel vagyunk

Abauj-Vajkóc, u. p. Kassa-Rozgony, 1883. május 30. *)

A kegyes hiveknek alázatos szolgálai:

Kovács Béla s. k., lelkész. **Meskó Sándor** s. k., főgondnok.
Csorba András s. k. gondnok.

* * *

*) Az abauj-vajkóczi szerencsétlen egyházat a gyülekezetek pártoló szeretetébe ajánljuk s szerkesztőségünk 3 frttal nyttja meg a hozzánk küldött segélyző iveret.

Az abauj-vajkóczi ev. ref. szerencsétlen egyházat, mely a tüzvész által minden épületeitől megfosztatott, hitsorsosaink szives részvételére és pártfogásukba jó lélekkel ajánlom. Miskolcz, 1883. május 30-án.

Kun Bertalan s. k.
tiszáninnyi ev. ref. püspök.

Különfélék.

A tiszántuli ref. tanáregyesület f. évi július 12. és 13-án tartandó közgyűlés iránt szép érdeklődés mutatkozik ugy helyben, mint vidéken. Az u. n. „vendéglátó bizottság” mindenre kiterjeszti figyelmét, hogy vendégeink, — kik között távol vidékekről valók is számosan lesznek, — itthon találhassák magukat Debreczenben. A jelentkezésre július 1. van kitűzve végső határnapul, s ekként ma még nem tudhatjuk, hogy hányan jelennek meg vidékről a közgyűlésre, mindazonáltal városunk értelmiségének a tanügy iránt meleg érdeklődéssel viseltető tagjai, már eddig is annyi ajánlatot tettek minden felhívás nélkül, hogy 50—60 vendéget minden fennakadás nélkül kényelmesen el lehet szállásolni. A vasuti igazgatóságoktól is megérkeztek a kedvezményi jegyek, egyedül a m. északi vasúttársaság igazgatósága késik a válaszszal. Lehetetlen itt ki nem fejezni azon óhaját, hogy vajha az egyes egyházközségek is küldenének képviselőket ezen közgyűlésre, legalább is azok, melyeknek kebelében gymnasiumok vannak. Ily nemű képviseltetés nagy mértékben befolya a helyes tanügyi fogalmak terjedésére, melyre valóban nagy szükségünk van.

Tiszántuli ref. egyházkerületben az egyházkerületi főgondnokra, tanácsbírákra és egyházi aljegyzőre a szavazatok folyó hó 20-án és 21-én bontattak fel.

Az egyházkerületi főgondnokra 570 érvényes szavazat adatott be, melyek is következőleg oszlottak meg: Tisza Kálmán nyert 259-et, Vályi János 246-ot, Id. Gróf Ráday Gedeon 27-et, Ujfalussy Miklós 16-ot, Gróf Dégenfeld József 6-ot, Id. Gróf Lónyay Menyhért 6-ot, B. Vay Béla 2-öt, Gróf Vay Ádám 2-öt, Tisza Lajos 2-öt, Ármós Bálint, Ifj. Gróf Ráday Gedeon, Ifj. B. Vay Miklós, Vályi Ferencz 1—1-et.

Az egyházkerületi aljegyzőre 566 érvényes szavazat vétetett számitásba. Ezen szavazatok adattak Elek Lajos főiskolai tanárra 289, Szeremley Sámuel h. m. vásárhelyi lelkészre 156, Zsigmond Sándor h. szoboszlói lelkészre 117. E szerint általános többséggel Elek Lajos aljegyzővé megválasztott.

Az egyházkerületi tanácsbírákra 569 szavazat adott. Egyházi tanácsbírákká általános többséggel megválasztottak: Szeremley Sámuel 408, Kiss Albert 364, Illyés Bálint 310, Balogh Ferencz 307 és Némethy Lajos 286 szavazattal. Szavazatokat nyertek még: Miklovicz Bálint 272, néhai Nagy István n. váradi lelkész 182, Szél Kálmán 134, Gonda Balás 126, Soltész László 105, Czelder Márton 90, Szarka Boldizsár 97, Segesváry József 63, Berki István 59, Pap Károly 41 szavazatot. Egyházkerületi világi tanácsbírákká pedig általános többséggel megválasztottak: Gróf Dégenfeld József 458, Ármós Bálint 386, György Endre 321, Thaly Kálmán 294 szavazattal. Szavazatokat nyertek még: Tabajdi Károly 270, Simonffy Imre 208, Ifj. Gr. Lónyay Menyhért 202, Kovács Ferencz 195, Onody Geiza 146, Len-

gyel Imre 144, Ujfalussy József 136, Izsaak Dezső 134, Hegyesi Márton 128, Böszörményi Elek 92, Jeney Dániel 82, Hajnal István 80, Beke Mihály 68, Béressy Sámuel 44. Még a világi tanácsbírák közül kettő levén választandó: a 4 legtöbb szavazatot nyert egyén tüzetik ki újabb szavazásra, u. m. Tabajdy Károly, Simonffy Imre, Ifj. Gr. Lónyay Menyhért és Kovács Ferencz.

A presbyteriumok kellő érdekeltséget tanúsítottak a szavazatok beküldése körül; a főgondnoki hivatalra mindössze 7 egyház nem szavazott az egész egyházkerületből.

A mező-turi ref. gymnasium tanárkara a f. évi május hónap 27-én népszerű előadást tartott és pedig fele részben a gymnasium természettani szertára, fele részben a tiszántuli ref. középiskolai tanárok nyugdíj- és gyámintézete javára. A tanárok közül Elek és Ferencz „Gazdálkodási viszonyok a római köztársaság fénykorában” czimű értekezéssel, Orsz István „A levegőről” tartott szabad előadással kötötték le a buzgón érdeklődő szép számú közönség figyelmét. Közreműködött a gymnasiumi éneklőkar is. A jövedelem a kettős cél szerint megosztván, a nyugdíj- és gyámintézet javára 23 o. é. frt jutott illető pénztárnok kezeihez.

Közvizsgálatok rendje a pápai reformált főiskolában az 1882 - 3-dik isk. év július havában.

11. és 12-én a nagy teremben a 8-dik osztály tantárgyaiból.

13. és 14-én a nagy teremben egész nap írásbeli érettségi vizsgálat.

15-én a nagy teremben d. u. 4 órakor az ifjusági önképzőkör örömnepélye. — A gymnasticatérén d. u. 6 órakor gymnasticavizsgálat.

16-án a nagy teremben egész nap a 7-dik osztály tantárgyaiból. — A közép teremben egész nap a 3-dik osztály tantárgyaiból. — A kis teremben d. e. theol. encyclopaedia, egyháztörténet, ker. symbolica, papi gond, katechetika, újszövetségi bevezetés, és nevelés története. — A kis teremben d. u. ker. hittan, ált. egyházjog, ker. polemika, hittörténet, apologetika és nevelési módszertan. — A rajzteremben egész nap államtudományi államvizsgálat.

17-én a nagy teremben egész nap folytatólag a 7-dik osztály tantárgyaiból. — A közép teremben egész nap a 6-dik osztály tantárgyaiból. — A kis teremben egész nap ésjog, szépműtan, bölcsészet története, vallásbölcsészet. — A rajzteremben egész nap jogtudományi államvizsgálat.

18-án a nagy teremben egész nap az 5-dik osztály tantárgyaiból. — A közép teremben egész nap a 4-dik osztály tantárgyaiból. — A kis teremben egész nap szentírás-magyarázat, héber régiségtan, egyházsónoklattan, értelmezéstan, neveléstan, héber nyelv. — A rajzteremben d. e. második jogi alapvizsgálat. — A rajzteremben d. u. első jogi alapvizsgálat.

19-én a nagy teremben egész nap a 2-dik osztály tantárgyaiból. — A közép teremben egész nap az első osztály tantárgyaiból. — A kis teremben egész nap a 3-ad és 2-od éves tanítónövendékek vizsgálata.

20-án a rajzteremben egész nap az első éves tanítónövendékek vizsgálata.

23-án és következő napokon érettségi vizsgálat.

Ezen vizsgálatokra a főiskola nagyérdemű előjáróit

és kegyes pártfogóit, az igen tisztelt szülőket és tanügy-barátokat tisztelettel meghívja — Pápa, junius elején, 1883.
a főiskolai igazgatóság.

Gyászhir. Mezei Pál csököli ref. lelkész, volt esperes, folyó hó 15-én életének 68 dik évében elhunyt. — Áldott legyen az érdemes férfi emlékezete! — Bővebb nekrológiát kérjük.

A nyiregyházi ev. ref. templom 1883. évi július 3-án tartandó szentelési ünnepélyének sorrendje:

I. Július 2-án d. u. 5 órakor ft. Révész Bálint püspök ur fogadtatása: a) a vasuti indóháznál a közönség, b) a ref. parochián, a presbyterium által.

II. Július 3-án d. e. pontban 9 órakor a harangozás; 9 $\frac{1}{2}$ órakor az ünnepélyes isteni tisztelet a következő sorrendben: 1. Gyülekezeti ének orgona kísérettel: a) a 37-dik dicséret 1. verse; b) a 233-dik dicséret 1. és 3. verse. Orgonasz: Gdovin Endre ur. — 2. Ének: a sárospataki főiskolai ifjusági énekkar által. — 3. Ima: ft. Révész Bálint püspök ur által. — 4. Ének: a tiszaháti dalárda által. — 5. Alkalmi egyházi beszéd: Lukács Ödön helybeli lelkész és esperes által. — 6. Gyülekezeti ének, orgonakísérettel a LXXXIV. zsoltár dallamára a következő szöveggel:

Áhitattal zeng az ének,
Néked, ég s föld Istenének!
Oh! hallgass meg, népeknek atyja!...
Szerelmednek áldó fénye,
Szálljon e kisdéd szívére,
És hallassék fiad szózatja:
Ki ártatlan mint kis gyermek,
Azé lesz az örök élet!

7. Keresztelés: nt. Illyés Bálint ur által. — 8. Ének: a sárospataki főiskolai ifjusági énekkar által. — 9. Esketés: nt. Peterdy Károly esperes ur által. — 11. UrvacSORA osztás: nt. Kiss Áron esperes ur által, mialatt tisztelendő Nagy Kálmán balkányi lelkész ur orgonázik. — 12. Püspöki áldás. — 13. Ének: a sárospataki főiskolai ifjusági énekkar által.

Délután 1 $\frac{1}{2}$ órakor közebed a nagyvendéglő nagytermében. Egy teríték ára 2 frt 50 kr. — Esetleg népünnepély az iskola udvaron. — 6 órakor egyházi hangverseny több jeles orgonaművész és az énekkarok közreműködésével a templomban. — Belépti-díj az első 5 sor székekben: 80 kr, a többi helyeken 40 kr. — A hangverseny sorrendje később fog közzé tétetni. — 9 órakor táncmulatság a nagyvendéglő nagytermében. — Beléptidíj: Személyjegy 1 frt. Családjegy 3 frt. — A jövedelem, a nagy építkezések által tulságosan megterhelt egyházi pénztár javára fordítván, a felülfizetések köszönettel fogadtatnak.

Tartalom: Előfizetési felhívás az 1883-dik év 2-dik félesztendejére. — Az egyházi év szerinti predikálás. Csiky Lajos. — Lasco keresztelési ágendája. Erdős József. — Válasz t. Kálmán Farkas urnak. Kótai Lajos. — Haladás a theológiában. Csiky Lajos. — Töredék a magyar ref. ének- és isteni-tisztelet történetéből. Kálmán Farkas. — Külföld: berlini levél, Hány tanár működik stb. E. L. — Válasz egy versezetre. Lénárd István. — Táraza: Adalékok a tiszántuli reformált egyházkerület történetéhez. Tóth S. — Felhívás a tüzvész által sujtott abauj-vajkóczyi ev. ref. egyház érdekében. — Különlék. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat

a n.-károlyi egyházmegyébe kebelezett krasznaszent-miklósi ref. lelkészi állomásra.

Javadalom 400 frt körül. Felszerelt pályázati kérvények f. évi július 15-ig nt. Szilágyi Lajos esperes urhoz Gebére, u. p. Nyir-Bátor, küldendők.
Debreczen, 1883. június 18.

Révész Bálint, püspök.

Pályázat

A makói reform. egyház, egyik — halál által megüresedett — segédlelkészi állásra pályázatot hirdet.

A segédlelkésznek azonkívül, hogy a rendes lelkészszel fölváltva hetenkint minden lelkészi szolgálatokat teljesít és halottakat temet, kötelessége a canonicus órákon predikálni, nagy ünnepeken a legatusi teendőket végezni s a confirmandusokat oktatni.

Fizetése: 600 frt palástdíj nélkül, és egy szobából álló lakás a parochián.

Felmondási határidő: mindkét fél részéről fél év.

Pályázati kérvények f. évi július 31-ig be- küldendők. Az elválasztott állását f. évi augusztus 20-án elfoglalni tartozik.

Makó, 1883. június 20.

3—1 A makói ref. egyház előjárósága.

Pályázat

a h é r m á n s z e g i ev. ref. lelkész-tanítói állomásra.

Javadalom: 80 frt készpénz; 113 véka buza, 10 véka tengeri és 8 öl tüzifa, a díjlevél osztályzó pontjai szerint az egyháztagoktól befizetve és 32 vékás szántó föld az egyháztagoktól megmivelve, s 280 lélekszám után eső csekély stóla. A jelzett föld adóját az egyház fizeti. Az egész javadalom pénzértéke 412 frt. Ezenkívül jó lakóház és kert.

Pályázni kívánók felszerelt kérvényüket folyó évi június 30-ig Porcsalmára, Kiss Áron espereshez küldjék.

Debreczen, 1883. június 7.

Révész Bálint, püspök.